

ARAPÇADA İŞARET SIFATLARI

Konunun Arapça başlığında da fark edeceğimiz üzere, Türkçede “işaret sıfatı” dediğimiz sözcüklere, Arapçada “işaret ismi” [ismu’l-işâra (اسم الإشارة), çoğulu: esmâu’l-işâra (أسماء الإشارة)] denmektedir. Türkiye’deki Arapça ikliminde, “işaret sıfatı” teriminden daha çok, Arapça terimin harfi tercümesinden dolayı “işaret ismi” terimi kullanılmaktadır. İster “işaret sıfatı” diyelim, ister “işaret ismi” diyelim, kastettiğimiz aynı şeydir.

Arapçada işaret sıfatları tek başına “bu, şu, o” şeklinde kullanılabilirdiği gibi, “Bu kalem senin.”, “Şu peynirden verir misin?”, “O problem çözüldü.” örnek cümlelerinde görüldüğü üzere işaret ettiği isimle birlikte de kullanılabilir. İşaret ettiği isimle birlikte kullanıldığında, işaret edilen kelimeye “muşârun ileyh (مُشار إليه) denir. Muşârun ileyh olan sözcük ile işaret sıfatları hem i’râb (merfû, mansûb, mecrûr olma bakımından) hem cinsiyet, hem sayı bakımından birbiriyle uyumlu olmak zorundadır. Türkçede işaret sıfatı, işaret ettiği kelime ile birlikte kullanıldığında (bu adam, bu adamlar; şu çocuk, şu çocuklar; o resim, o resimler) şeklinde hep tekil kullanılırken, Arapçada işaret sıfatı her zaman işaret ettiği ismin yapısına uygun olarak (tekil, ikil veya çoğul biçiminde) kullanılır.

İşaret sıfatları, işaret edilen varlığın uzaklığına göre, tıpkı Türkçedeki gibi, farklı farklıdır. Ne var ki, Arapçada yaygın olarak “yakın” ve “uzak” için olmak üzere iki farklı kullanım biçimi vardır, “şu, şunlar” biçimindeki kullanım yaygın değildir. Bununla birlikte uzak için kullanılan işaret sıfatını hem “o”, “onlar”, hem de “şu”, “şunlar” biçiminde anlamlandırmak veya hem “o”, “onlar”, hem de “şu”, “şunlar” yerinde kullanmak mümkündür. Dolayısıyla bu bölümde yakın ve uzak işaret sıfatları üzerinde durulacaktır:

Yakın için İşaret Sıfatları:

a) Tekil

Eril	هَذَا	Bu
Dişil	هَذِهِ	Bu

Dikkat: (هـ) den sonra med harfi olmadığı halde ilk hecenin *hâzâ* ve *hâzihi* şeklinde uzatılarak okunduğunu biliniz.)

İkil dışındaki tüm işaret sıfatları mebnîdirler; yani son hareketleri cümle içindeki yerine göre değişiklik göstermez. Dolayısıyla i’râbları *mahallen*’dir: *mahallen merfû* veya *mahallen mansûb* ya da *mahallen mecrûr* biçiminde i’râb edilirler; ref veya nasb ya da cer alâmeti aranmaz.

b) İkil: İkil olan işaret sıfatları, *mebnî* olan tekil ve çoğul işaret sıfatlarından farklı olarak *mureb*’tirler, i’râbları ikil kelimenin i’râbının aynısıdır: Yani *elif* ile merfû, *ye* ile mansûb ve mecrûr olurlar. Merfû, mansûb ve mecrûr durumları itibariyle yakın için kullanılan ikil işaret sıfatlarını inceleyelim:

Eril	هَذَيْنِ (mansûb-mecrûr)	هَذَانِ (merfû)	Bu ikisi

	هَاتَيْنِ (mansûb-mecrûr)	هَاتَانِ (merfû)	Bu ikisi
Dişil			

c) **Çoğul:** Çoğul işaret sıfatı, eril ve dişil için aynı olup mebnîdir, dolayısıyla i'râbı *mahallen*'dir.

Eril	هَؤُلَاءِ	Bunlar
Dişil	هَؤُلَاءِ	Bunlar

Çoğul şekil هَؤُلَاءِ (hâ'ulâi, bunlar) eril ve dişil için ortaktır.

Uzak İçin İşaret Sıfatları:

Uzak için kullanılan işaret sıfatları, ikil durumu olmadığından daha yalındır. Tekil için eril ve dişil formu vardır, çoğul formu ise eril ve dişil için ortaktır. Her üç işaret sıfatı mebnîdir, son hareketleri hep aynıdır, dolayısıyla i'râbları *mahallen*'dir. Tabloda şu şekilde göstermek mümkündür:

Tekil (Eril)	ذَلِكَ	Şu/O
Tekil (Dişil)	تِلْكَ	Şu/O
Çoğul (Eril-dişil)	أُولَئِكَ	Şunlar/Onlar